

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och psykologi

Att verka mot ett gemensamt mål

En kvalitativ studie om samverkan i Barnahus Gävleborg

Maria Andersson & Josefin Göthe

2014

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Socialt arbete
Socionomprogrammet

Handledare: Pär Grell
Examinator: Yvonne Sjöblom

Sammanfattning

Den här uppsatsen handlar om samverkan. Syftet med studien var att undersöka den samverkan som äger rum inom verksamheten Barnahus i Gävleborgs län. Empirin samlades in med kvalitativa halvstrukturerade interjuver med sju verksamma inom Barnahus. Resultatet visar att samverkan existerar och yttrar sig i olika nivåer beroende på profession och arbetsmoment. Uppsatsen ger vidare belägg för att samverkan är ett komplext fenomen men att en ständig utvecklingsprocess inom verksamheten pågår. Vissa problemområden från tidigare forskning kvarstår fortfarande och bör utvecklas. En positiv inställning till samverkan har genomsyrat intervjupersonernas utsagor.

Nyckelord: Samverkan, Barnahus, Gävleborgs län, Tvärprofessionellt arbete.

Abstract

This essay is based on a qualitative study, and is first and foremost about cooperation. The purpose of the study was to examine the cooperation which takes place within Barnahus, in the county of Gävleborg. This study was conducted in order to understand how the cooperation manifests itself. The empiric data was collected by ways of qualitative half-structured interviews with seven active personnel in Barnahus. The results show that cooperation does exist and manifests itself in different levels depending on profession and suboperation. The essay's conclusions showed that cooperation is a complex phenomenon, but there is an ongoing development process within the function. Some problematic areas from earlier research remain, and should be developed. A positive attitude towards intercommunion/cooperation has permeated the interviewees' statements.

Key words: Cooperation, Barnahus, Gävleborgs län, interdisciplinarity work.

Förord

Ett stort och varmt tack till alla medverkande intervjupersoner som bidragit till denna studies innehåll. Vi vill också tacka vår handledare Pär Grell för inspiration och råd vid utformingen av vår uppsats. Tack för ditt engagemang!

Tack också till våra respektive familjer som stöttat oss under den intensiva skrivperioden.

Slutligen tackar vi varandra för bra samarbete! Ett gott skratt förlänger livet.

Gävle, 2014-05-21

Maria Andersson

Josefin Göthe

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte	2
1.3 Frågeställningar.....	2
1.4 Uppsatsens disposition	2
2. Tidigare forskning	3
2.1 Mål & Verksamhet	3
2.2 Regelverk	4
2.3 Möjligheter	5
2.4 Hinder.....	5
2.5 Utveckling	6
3. Teori	8
3.1 Tvärprofessionellt arbete.....	8
3.1.1 Multiprofessionellt team	8
3.1.2 Interprofessionellt team.....	9
3.1.3 Transprofessionellt team	9
3.1.4 Professionsupplöst team.....	9
3.2 Nivåer av samverkan.....	9
3.3 Sammanställning	10
3.4 Främjande och hindrande faktorer	10
4. Forskningsmetod	11
4.1 Val av kvalitativ metod	11
4.2 Urval av intervjupersoner.....	11
4.3 Utformning av intervjuguide	12
4.4 Genomförande	12
4.5 Bearbetning och analys av intervjuer	13
4.6 Förförståelse	13
4.7 Reliabilitet, validitet & generaliserbarhet	14
4.8 Forskningsetik	14
4.8.1 Informationskravet	15
4.8.2 Samtyckeskravet.....	15
4.8.3 Konfidentialitetskravet	15
4.8.4 Nyttjandekravet	15
4.9 Kritisk metoddiskussion.....	16
5. Resultat och analys.....	18
5.1 Tema 1 – Roller och uppgifter	18
5.1.2 Samråd.....	21
5.2 Tema 2 – Samverkans karaktär	23
5.3 Tema 3 – Möjligheter, hinder och utveckling	24
5.3.1 Möjligheter	24
5.3.2 Hinder.....	26
5.3.3 Utveckling	27
6. Diskussion	29
6.1 Förslag till fortsatt forskning.....	31
7. Referenser.....	33

7.1 Litteratur.....	33
7.2 Internet	34
Bilaga 1.	35
Intervjuguide	35
Bilaga 2.	36
Bilaga 3.	37

1. Inledning

Samverkan! Samverkan? Det är något som finns och används inom många områden i vårt samhälle, men vad är samverkan *egentligen* och hur kan den arta sig? Varför och för vilka samverkar man? För att till exempel minska arbetets kostnader eller för att det är nödvändigt i arbetet? För att det är bra och positivt? Finns det olika slags samverkan och hur kan vi eventuellt urskilja dessa skilda varianter? Vår förförståelse om barnahus sa oss att där finns fungerande samverkan, så vår nyfikenhet ledde oss till att undersöka hur samverkan framträder inom Barnahus Gävleborg.

Samverkan är en viktig ingrediens i socialt arbete och under utbildningens gång har uppmärksammats att mycket av det sociala arbetet går ut på att just samverka med olika aktörer. Men det kan vara svårt att samverka. Enligt Danermark (2000) misslyckas många samverkansförsök då det finns höga förväntningar och goda intentioner, men dock blir resultatet klen. Problemet handlar ofta om att parterna inte diskuterat förutsättningarna innan arbetet sätts igång (Danermark, 2000). Hur yttrar sig samverkan i praktiken samt hur upplever verksamma fenomenet? Den här uppsatsen belyser den samverkan som genomsyrar arbetet i Barnahus. Som blivande socionom är det bra att lära sig mer om både Barnahus i allmänhet och samverkan i synnerhet.

1.1 Bakgrund

1998 öppnade nordens första barnahus i Reykjavik på Island, där man alltså var först med att göra något åt de uppmärksammade problem som medföljer dessa svåra utredningar. Barnahuset på Island har varit den självklara förebilden när det gäller att handskas med brott mot barn men det dröjde ytterligare några år innan idén med barnahus kom till Sverige. Utifrån ett regeringsbeslut, i början av 2005, fick Åklagarmyndigheten, Rättsmedicinalverket, Rikspolisstyrelsen och Socialstyrelsen i Sverige i uppdrag att medverka till att upprätta försöksverksamheter med samverkan under ett gemensamt tak, när det gäller barn som misstänks vara utsatta för allvarliga brott. Barnahus Gävleborg bedrevs mellan 2008 och 2011 som ett 3-årigt projekt i samverkan mellan socialtjänsten i alla länets kommuner, polismyndigheten, åklagarmyndigheten och landstinget i Gävleborg. Innan beslut fattades om att Barnahus Gävleborg skulle bli ordinarie verksamhet behövde projektet utvärderas, vilket det gjordes och existerar nu sedan 2011 som ordinarie verksamhet.

En kort men bra redogörelse för verksamheten ger Susanna Johansson i sin avhandling kring samverkan i Barnahusverksamheter:

”Ett barnahus utgör en barnanpassad miljö för barn som misstänks ha varit utsatta för brott, såsom misshandel eller sexuella övergrepp. Till ett barnahus kommer barnet för att exempelvis polisförhöras, läkarundersökas och ha krissamtal med en psykolog eller en socionom.” (Johansson, 2011, sid 15).

Syftet med Barnahus är att alla verksamma inom myndigheterna som samverkar ska samlas kring barnet i en och samma lokal, för att underlätta för barnet i en redan utsatt situation. Det är viktigt med en fysiskt och psykiskt trygg miljö för de barn som kommer dit. Barnets behov

sätts i centrum av de vuxnas omhändertagande och alla vuxna arbetar mot gemensamma mål (Landberg, 2009).

1.2 Syfte

Syftet är att undersöka den samverkan som äger rum inom verksamheten Barnahus i Gävleborgs län. Detta görs utifrån följande frågeställningar.

1.3 Frågeställningar

- Hur beskriver de olika yrkesgrupperna den samverkan som äger rum i verksamheten Barnahus? Vad är professionernas del i denna samverkan?
- Vilken karaktär har samverkan?
- Vad gynnar respektive hindrar samverkan inom verksamheten Barnahus, enligt de olika yrkesgrupperna? Finns det något som kan utvecklas och i så fall hur?

1.4 Uppsatsens disposition

Uppsatsen som är skriven och gemensamt genomarbetad av oss två författare är indelad i sex kapitel. Det första kapitlet är *inledning* där problemformuleringen lyfts och leder fram till syfte och frågeställning genom en bakgrundsbeskrivning. Efterföljande kapitel berör *tidigare forskning*. Där redogörs och sammanställs tidigare forskning kring ämnet. Därefter kommer ett kapitel om *Teori* vilket innehåller en beskrivning av det teoretiska perspektiv vi valt. Kapitel 4 behandlar bland annat den *forskningsmetod* som använts; hur vi gått till väga, vilka urval som gjorts, trovärdighet, tillförlitlighet och kritisk metoddiskussion med mera. Nästa kapitel är *resultat och analys* där resultatet presenteras och frågeställningarna analyseras utifrån tre teman med hjälp av vår teori kring samverkan. Det avslutande kapitlet är *diskussionen* kring studiens resultat och den problematik vi upplever som existerande.

2. Tidigare forskning

I det här kapitlet redogörs och sammanställs tidigare publicerad forskning i teman som kan kopplas till frågeställningarna. Forskningen används som utgångspunkt i studien. Vi sammanställer författarnas resultat med fokus på samverkan.

För att hitta tidigare forskning har databaserna Libris och Google används med sökorden: *Barngrupp*, *gruppverksamhet*, *barnahus* och *samverkan*. Vi sökte på socialstyrelsens webbplats för att finna publicerade rapporter i ämnet. Besök gjordes även på Rädda Barnens webbplats där en rapport fanns publicerad. Eftersom samverkan inom Barnahus är ett synnerligen svenskt fenomen och professionernas utformning baseras på svensk grund anser vi att svensk forskning och litteratur bäst beskriver fenomenet och är mest tillförlitligt när det kommer till att analysera resultatet. Därför hämtades tidigare forskning från svenska databaser och webbsidor.

2.1 Mål & Verksamhet

Målet för samverkan är att tillförsäkra alla barn som misstänks vara utsatta för brott rättstrygghet, gott bemötande och stöd samt vid behov omgående kris- och behandlingsinsatser. Barnets bästa ska vara i fokus under processen (Landberg & Svedin, 2013).

Ett samverkansavtal har ingåtts mellan Polismyndigheten i Gävleborgs län, Åklagarkammaren i Gävleborgs län, Landstinget Gävleborg samt de tio kommunerna i länet. Det uttalade syftet med verksamheten är att förbättra samrådsförfarandet och planeringen av utredningarna. Ett annat uttalat syfte handlar om att de samverkande parterna ska jobba mot att höja kvaliteten i omhändertagandet av barn och föräldrar i sina respektive utredningar genom att gemensamt utveckla metoder. Genom att erbjuda gemensam lokal som är anpassad för målgruppen förväntas kvaliteten på de sociala och medicinska utredningarna liksom brottsutredningen att höjas (Pevik Fasth, 2010).

Rädda Barnen beskriver Barnhusets fyra rum: brottsutredning, skydd, fysisk hälsa och psykisk hälsa. I Sverige har olika myndigheter ansvar för olika rum och samverkan mellan dessa innebär att man hjälps åt. Gränsdragningarna är inte alltid tydliga. Det krävs att flera olika myndigheter blir inblandade när barn misstänks vara utsatta för brott och samverkan är ett måste. Att samverka är svårt då regelverk, organisation och synsätt kan både hindra och främja effektiv samverkan (Landberg & Svedin, 2013). Johansson däremot förklarar att inom verksamheten barnahus möter det "sociala systemet" rättssystemet. Det sociala systemet är ett system som utmärks av en idé om helhetssyn och behandlingstänkande och rättssystemet bygger på en ideologi om formell rättvisa. De två huvudidéerna som genomsyrar verksamheten Barnahus är dels att ge barn stöd och skydd (behandlingslogik) samt att effektivisera rättssystemet (straffrättslig logik) (Johansson, 2011).

Samverkansavtal krävs för en väl fungerande samverkan, myndigheternas ledningar bör ansvara för att samverkan sker och är välfungerande. Avtal eller överenskommelser på

ledningsnivå är en förutsättning för effektiv och ändamålsenlig samverkan. 16 av 23 Barnhusverksamheter, i Rädda Barenens granskning, har avtal som är underskrivna av alla fyra myndigheter (70 %). 5 verksamheter har avtal där någon part saknas (Landberg & Svedin, 2013).

2.2 Regelverk

Socialtjänst och polis har en lång tradition av samverkan i det förebyggande arbetet med barn och ungdomar, men även på grund av tvångslagstiftningen. Erfarenheter från Socialstyrelsens studie visar att verksamheter som arbetar med barn och unga har kommit varandra närmare efter att samverkan nu förespråkas i lagen. Det finns konsensus om att samverkan är nödvändigt men samtidigt tidskrävande och tar många resurser i anspråk. Olika aktörer kan driva samverkansfrågorna och vara sammankallande till möten även om socialtjänsten har ett viktigt ansvar för att samverkan kommer till stånd. Tvärprofessionella verksamheter har initierats efter lagändringen, barnahus är en av dessa (Socialstyrelsen, 2006b).

Det primära för varje aktör är att klara det egna uppdraget, trots att samverkan är den princip som ska gälla. Kvaliteten på samverkan är svår att bedöma och de bedömningskriterier som används är allmänt hållna, till exempel om man samverkar eller vem man samverkar med. För att samverkan ska vara framgångsrik måste den inkludera delaktighet för de barn, unga och familjer som berörs. Resultatet visar att satsningar på tvärprofessionella verksamheter med gemensam finansiering ökar. Barnahus ges som ett exempel på en tvärprofessionell insats vid svår problematik. Slutligen bedöms lagstödet för skyldigheten att samverkan har bidragit till att det ges bättre förutsättningar att samverka lokalt (Socialstyrelsen, 2006b).

Det finns en allmän lagstadgad skyldighet för myndigheter att samverka med stöd av 6 § förvaltningslagen (1986:283). Där anges att varje myndighet ska hjälpa andra myndigheter inom ramen för den egna verksamheten. Bestämmelser om samverkan finns också i socialtjänstlagen (2001:453) där det står att socialnämnden ska samverka med andra samhällsorgan exempelvis i den uppsökande verksamheten – men också på individnivå (3 kap. 4 och 5 §§) (Socialstyrelsen, 2006a).

Enligt polislagen (1984:387) ska polisen samverka med andra myndigheter och organisationer vilkas verksamhet berör polisverksamheten, exempelvis Åklagarmyndigheten (3§). Det sägs vidare att det särskilt åligger polisen att fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem. I hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) anges att landstinget generellt ska samverka med bl.a. samhällsorgan i planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvård (8§). I en särskild bestämmelse anges att hälso- och sjukvården ska, på socialnämndens initiativ, i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, samverka med andra samhällsorgan, organisationer eller andra som berörs (2§f). Det finns en motsvarande samverkansskyldighet för hälso- och sjukvårdspersonalen (2 kap. 1a § lagen 1998:531 om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område) (Socialstyrelsen, 2006a).

2.3 Möjligheter

I regeringens uppdrag nämns att *Strategi för samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa* (fortsättningsvis benämnd Strategin för samverkan) kan användas vid uppdragets genomförande. I Strategin för samverkan nämns vikten av att tydliggöra begrepp från forskning och litteratur om samverkan. Det visar att styrning, struktur och samsyn är grundläggande förutsättningar för en stabil och uthållig samverkan. Samlokalisering bidrar till ökade kontaktmöjligheter, det blir enklare för parterna att träffas. Samrådsmöten leder till en fastare struktur och fortlöpande metodutveckling (Socialstyrelsen, 2008). Deltagande myndigheter upplever att de gynnas av samverkan vid Barnahus och att det skapats en miljö med större ömsesidig förståelse till följd av samlokaliseringen. Arbetet har förenklats och den samverkan som råder har bidragit till myndighetsöverskridande kunskap (Pevik Fasth, 2010).

Det finns en förväntan att samverkan ska kunna frigöra nya resurser, till exempel genom att förebyggande arbete och tidiga insatser beräknas bli mindre kostsamt både ur ekonomisk och individuell synvinkel. I propositionen som behandlas i denna uppföljning föreslogs att en övergripande strategi för samverkan skulle tas fram. I denna formuleras vissa grundläggande förutsättningar för att få samverkan att fungera, dessa är ”tydlighet kring målet, mandat från ledningen att samverka, tillräcklig kunskap om varandras verksamheter”(Socialstyrelsen, 2006b, s.14). Danermark redogör vidare för professionella representationer, med vilket han menar att yrkesgrupper som exempelvis poliser eller socionomer utvecklar olika synsätt på ett fenomen, vilket skulle kunna vara fallet i barnahusverksamheten. I samverkanssituationer menar Danermark att det är viktigt att ha högt i tak i diskussionerna kring dessa synsätt för att undvika dominansförhållanden och tolkningsföreträde, som i sin tur kan hindra samverkan. Professionella representationer är en social process som sker i interaktion med andra och leder fram till en gemensam verklighetsbild (Danermark, 2000).

I samverkan är det viktigt att synliggöra olika professioners perspektiv på ett ärende samt att se alla som bidragande och behövande faktorer för utredningen. För att belysa detta hålls så kallade ”demokratiska samtal” genom att diskutera och tydliggöra de olika perspektiven, ge utrymme för argumentering, visa varandra tolerans och respekt samt en vilja att komma överens. Målet är att vara överens om att olika synsätt existerar, dock inte att alla involverade behöver vara eniga om ett specifikt perspektiv (Danermark, 2000). Samverkan underlättas av att man använder gemensam lokal samt har samordnare. Det leder till att samråden prioriteras och man ökar sin samsyn (Pevik Fasth, 2010). Samordnarna på Barnahus Gävleborg upplever att det finns många fördelar med att vara en polis och en socionom. Vanligtvis finns bara en socionom i samordnarrollen vid olika Barnahus, men att ha en av vardera ger barnhuset dubbel kompetens (Gustafsson, 2011).

2.4 Hinder

Som hinder för samverkan nämns bland annat den asymmetri som kan uppstå i samverkansgrupper på grund av olikheter i beslutsmandat från berörda organisationer. Ett annat hinder i samverkan kan vara bristande kontinuitet i samverkansgrupper (Socialstyrelsen,

2008). Barnhus Gävleborg används i varierande grad av de olika kommunerna, men det är oklart vad det beror på (Pevik Fasth, 2010).

Resultatet i studien visar också att ansvars- och kostnadsfördelningen är otydlig eftersom det inte finns *en* huvudman. Framförallt saknas hälso- och sjukvården av olika anledningar i dessa verksamheters samråd. Dock hävdar författarna att det är viktigt att representanter från landstinget ingår i verksamheten på ett tydligt sätt (Socialstyrelsen, 2008). Av de 23 Barnhus som granskats i studien uppfyller fyra stycken definitionen av ett fullvärdigt barnhus, det vill säga att man har samtliga fyra rum inom verksamheten (Landberg & Svedin, 2013). Försvårande faktorer för samverkan är olika regelverk och bristande resurser. Det finns en viss osäkerhet kring ledningens roll i verksamheten. 47 % uppger att man i någon mån har brist på tid att engagera sig i arbetet med barnhus (Pevik Fasth, 2010). Den kritik som framkommit är att fler barnundersökningar borde göras på barnhuset istället för sjukhuset (Gustafsson, 2011).

Det framkommer också att reseavstånd kan vara en försvårande faktor, men att de gynnande faktorerna ofta väger upp problem med geografiska avstånd. I rapporten uppmanar författaren till fortsatta studier kring hur polisen i de norra kommunerna uppfattar avstånden, vilket även görs i slutrapporten (Pevik Fasth, 2010). I slutrapporten framkommer att det framförallt är Polisen i Hudiksvall som på grund av den tidsspillan som upplevs under resorna till Barnhuset i Gävle är kritiska. Annan kritik som tagits upp är riktad mot socialtjänstens osäkerhet på sin roll, att de inte förstår att de avgör om huruvida en polisanmälan ska göras eller ej. Socialtjänsten själv upplever sig däremot inte få möjligheter att rådgöra i frågan om polisanmälan. Liksom i föregående rapport lyfts frågan om geografiska avstånd inom länet. Resultatet visar att polisen i de norra kommunerna i länet verkar uttrycka ett visst motstånd till det geografiska avståndet och den tidsspillan det kräver (Gustafsson, 2011).

Johansson beskriver det sociala systemet och rättssystemet som ingående i ett spänningsförhållande där Johansson menar att den straffrättsliga logiken vunnit tolkningsföreträde gentemot behandlingslogiken. Detta visar på ett exempel då socialtjänsten avvaktar polisens barnförhör innan de kontaktar föräldrarna, och på så sätt låter den straffrättsliga logiken få tolkningsföreträde. Ett barn kan då få leva kvar i en farlig miljö under väntetiden. Johansson diskuterar även kring att det i dessa verksamheter tydliggörs att olika myndigheter med olika synsätt samverkar då polis och åklagare blickar bakåt och reder ut om brott begåtts eller inte, medan socialtjänst blickar framåt och har barnets framtid och skydd som första prioritet (Johansson, 2011).

2.5 Utveckling

Författarna i Rädde Barnens granskning rekommenderar samplanering och skyndsamt utredning som har en avgörande betydelse för barnet. Det är en nödvändighet för att samverkan i barnhus ska fungera. Ingen av samtliga verksamheter som granskats är i grunden byggda för att vara Barnhus, utan är ofta inrymda i stora kontorshus eller offentliga byggnader. Författarna hävdar att barnläkare ofta saknas vid samråden och att hälso- och sjukvården behöver utveckla sin medverkan på många håll. Barnläkarna har sällan avsatt

arbetstid för att samverka och undersöka barn i samband med polisutredning, vilket författarna argumenterar för att de behöver ha. Läkarna behövs vid samråd för att med hjälp av sin expertis berätta när det är motiverat med läkarundersökning. Viktigt är att åklagare och socialtjänsten sitter med vid medhörningen av ett barnförhör. Knappt hälften av alla barnahus har brister beträffande åklagares medverkan i medhörning och bristerna måste åtgärdas (Landberg & Svedin, 2013).

De olika professionerna tycks förbereda sig bättre nu än tidigare, innan Barnahus fanns. Ärenden handläggs skyndsamt och de olika myndigheterna är i fas med varandra. För polisen innebär arbetet med barnahus ett visst merarbete, en utmaning att lyckas ha en fysiskt närvarande person i barnhusets lokaler. En begränsning för läkarens medverkan i samråd syns i studiens resultat genom följande citat: *"Vidare kan man i avtalet läsa att läkare skall delta i barnhusets samråd i så stor utsträckning som den egna verksamheten medger."*(s19). Resultatet visar även att endast 7 personer av 35 anser att barnläkare deltar tillräckligt i verksamheten (Pevik Fasth, 2010). Socialtjänsten upplever sig ha fått allt större kunskaper om polis och åklagares arbetssätt samt blivit mer aktiv med frågor och reflektioner i medhörningsrummet. Åklagaren har nu börjat sitta med vid alla barnförhör, och där upplevs också att samarbetet med polisen förbättrats. Polisen uttrycker att samråden går bra samt medhörningarna vid förhören. Samordnarna trivs i en neutral arena där professionerna kan mötas som jämbördiga. Övriga professioner är positiva till samordnarna och deras arbetssätt. När undersökningen gjordes hade det nyss införts att representanter från BUP skulle medverka i samråden, vilket alla professionerna är eniga om har varit positivt. Alla professioner har nytta av denna spetskompetens (Gustafsson, 2011).

Kriterier för bra samverkan enligt Danermark är regelverk, hur arbetet är organiserat och vilka synsätt på samverkan som råder inom respektive organisation. Det viktigaste som kom upp bland samrådsdeltagarna var att utveckla gemensamma regler för samverkan samt att generellt ha god kännedom om varandras synsätt och arbetsområden (Danermark, 2000). Det finns dock ett ökat behov av krisstöd till de barn och eventuellt vuxna som varit med i barnahusärenden. Förslag till förändringar och vidare utvärdering är att upprätta en strukturerad plan inom respektive myndighet för hur implementeringen ska ske. Viktigt att fortsätta fokusera på de faktorer som främjar samverkan. Det tycks finnas behov av fler tvärprofessionella möten samt gemensam kompetens- och metodutveckling. Man bör inleda en samordning av krisstödsverksamheten i länet (Pevik Fasth, 2010).

3. Teori

Eftersom samverkan är den största delen i vår uppsats väljer vi att enbart använda teorier om samverkan. Vi har här en samling antaganden om samverkan som gör det möjligt att förstå och förklara innebörden av begreppet (Larsson, 2005). Samverkansbegreppet beskrivs som svårdefinierat av flera författare. Bland annat beskrivs samverkan på olika sätt, i olika nivåer samt som mer eller mindre samverkan. Nationalencyklopedin definierar ordet samverkan som ”*gemensamt handlande för visst syfte*”, vilket vi tolkar som en lättförståelig men dock lite för simpel definition (www.ne.se).

Ett exempel på samverkan är tvärprofessionellt arbete där man jobbar tillsammans i ett team från olika professioner. Det är enligt Thylefors den bästa modellen för att arbeta med klienter med multipla behov, vilket är hur vi ser barnen i Barnahus som är brottsoffer (Thylefors, 2007). Samverkan kan också betyda att alla i arbetsgruppen är med och fattar beslut samt löser problem. Arbetsuppgifterna analyseras, det görs planering och resursfördelning av de som arbetar ihop. Samverkan är ytterst resultatriktat trots sin känslomässiga ton. Genom samverkan får människor känslan att bidra till den fortsatta utvecklingen (Hall, 1999).

3.1 Tvärprofessionellt arbete

Komplicerade barnärenden kan kräva tvärprofessionella team med stor kunskapsbredd. I fallet med Barnahus är det representanter från åklagarmyndigheten, polismyndigheten, socialtjänsten från länets kommuner, samt landstinget som ingår i teamet. Att dela kunskap över professionsgränserna anses leda till mer effektiva lösningar av ett problem. Att utbyta kunskap och information är en viktig del i tvärprofessionellt arbete (Axelsson, 2013).

Thylefors resonerar kring grupper utveckling av stabila mönster som hon kallar *strukturer*. Dessa strukturer syftar på beteenden som förklaras av formella roller och procedurer. Hon benämner tre aspekter av gruppstrukturer, dessa är:

- Ömsesidigt beroende mellan professionerna för att sträva mot ett gemensamt mål. Beroendet kan däremot vara i varierande grad från absolut nödvändigt till relativt oberoende.
- Rolldifferentiering som innebär hur specialiserade eller lika rollerna är gentemot varandra, samt om rollerna överlappar varandra.
- Ledarskap eller samordning inom teamet. En centraliserad styrning utgörs av en formell ledare och decentraliserat ledarskap innebär självstyrning.

Det är sällan lätt att visa på en renodlad typ av team då de flesta innehåller inslag av olika typer. Det finns fyra varianter av team; multiprofessionellt team, interprofessionellt team, transprofessionellt team och professionsupplöst team (Thylefors, 2013).

3.1.1 Multiprofessionellt team

Multiprofessionella team har sitt ursprung i den traditionella medicinska modellen där läkaren med hjälp av diverse prover och undersökningar från andra instanser kan ställa diagnoser. Teamet består av olika aktörer med specialiserade kunskaper där var och en arbetar oberoende

av de övriga. Arbetet utförs parallellt eller sekventiellt där fokus ligger på den uppgift som ska göras. Teamet är inte personberoende vilket innebär att enskilda personer kan bytas ut, huvudsaken är att samma arbetsuppgifter utförs. Den enda nödvändiga kontakt som krävs med teamet är då information överlämnas. En viktig roll inom multiprofessionella team är samordnaren som fördelar uppgifter och samordnar arbetet. Dessa teamkonstellationer återfinns ofta inom utredningsarbete. Andra ord för multiprofessionellt team är rolldifferentierat team samt additivt team (Thylefors, 2013).

3.1.2 Interprofessionellt team

Interprofessionella team kräver gemensamma ansträngningar för att nå önskat resultat. Thylefors beskriver här en synergieffekt som kommer ur det enade arbetet, vilket ger bättre resultat än endast delarna tillsammans. Det interprofessionella teamet kräver kommunikativ och social kompetens eftersom det förutsätts att hänsyn tas och öppenhet finns i förhållandet till varandra. Medlemmarna i teamet behåller sina specialiserade roller men samspelar med andra under arbetets gång. Arbetet i ett interprofessionellt team är tätare än i ett multiprofessionellt. I utredande arbete förutsätts det interprofessionella tillvägagångssättet ge bättre resultat än det multiprofessionella eftersom det bygger på ett ömsesidigt samspel (Thylefors, 2013).

3.1.3 Transprofessionellt team

Transprofessionella team utgör motpolen till det multiprofessionella teamet. Rollerna är relativt specialiserade och har större överlappning än både multi- och interprofessionella team. Det ömsesidiga beroendet är starkt och interaktionen tät vilket skärper kraven på social kompetens. Teamet är i hög grad självstyrande och bygger på kunskap, erfarenhet och information snarare än på formell status (Thylefors, 2013).

3.1.4 Professionsupplöst team

De tydliga yrkesrollerna är närmast utsuddade och samtliga i det professionsupplösta teamet har ungefär samma arbetsuppgifter och ansvarsområden. Dessa team kan antingen vara dysfunktionella eller funktionella (Thylefors, 2013).

3.2 Nivåer av samverkan

Danermark (2000) beskriver i sin tur samverkan som medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en klart avgränsad grupp avseende ett definierat problem och syfte. All samverkan har ett objekt, man samverkar om något. Danermark redogör även för fyra nivåer på hur samverkan sker; på lägsta ambitionsnivån (nivå 1) talas om att samverkan bara består i att en yrkesgrupp kallas in för att ge råd och stöd. Man kan till exempel från socialtjänstens sida ha konsultationer med en läkare beträffande svåra fall av missbruk. Nästa nivå (2) är att koordinera sina insatser så att de adderas till varandra för att få bästa möjliga resultat. Nivå tre (3) utgörs av de fall som gäller klart avgränsbara frågor där de samverkande skapar nya arbetsformer för det gemensamma arbetet. Den mest ambitiösa nivån (4) är när två eller flera verksamheter slås samman.

3.3 Sammanställning

Följande fyrstegstabell är en sammanställning av Thylefors team och Danermarks ambitionsnivåer i en schematisk översikt:

Steg	Thylefors	Danermark
1	Multiprofessionellt team	Ambitionsnivå 1
2	Interprofessionellt team	Ambitionsnivå 2
3	Transprofessionellt team	Ambitionsnivå 3
4	Professionsupplös team	Ambitionsnivå 4

Vi har dragit paralleller mellan dessa begrepp och dess innebörd och döpt dessa till steg 1-4 där steg ett är likvärdigt med Thylefors multiprofessionella team och Danermarks ambitionsnivå 1, och så vidare. Denna tabell kommer användas av oss i kommande analysavsnitt.

3.4 Främjande och hindrande faktorer

Danermark beskriver fortsättningsvis förhållanden som påverkar samverkan positivt och negativt. Han talar om främjande och hindrande faktorer inom tre kategorier; regelverk, organisation och synsätt.

Regelverk

Främjande: Att skriva om regler så att de förenklar för samverkan samt användande av regler som redan hänvisar till samverkan.

Hindrande: Olika aktörers regler kan motverka samverkan, samt att regler kolliderar vid oklara instruktioner för arbetet.

Organisation

Främjande: Att det finns tydliga mål för samverkan samt att ledningsfunktionerna har en fungerande samverkan.

Hindrande: Bristande resurser för samverkan, samt undermålig kommunikation vid förändringar och nyanställning av personal.

Synsätt

Främjande: Tydlig definition av grundläggande begrepp som uppfattas lika av alla parter, samt kunskap om varandras perspektiv.

Hindrande: Att sakna respekt för andras synsätt, samt att någon part försöker dominera samverkan med sitt eget synsätt.

4. Forskningsmetod

Här redogör vi för vårt val av metod, urvalsprocess och behandlingen av empiri. I kapitlet finns också reflektioner rörande validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Slutligen återfinns en kritisk metoddiskussion.

4.1 Val av kvalitativ metod

Kvalitativ metod kännetecknas av att inte använda siffror och tal, utan använder sig istället av verbala formuleringar i tal eller skrift. De fakta vi får insamlas verbalt vid ett intervjutillfälle. Dessutom innehåller den kvalitativa forskningsprocessen stor flexibilitet och dynamik, vilket ger utrymme för stora variationer (Backman, 1998).

Kvalitativ forskning innebär att vi som forskare får ta del av kvalitativ data så som skrivna och muntliga utsagor, samt observerbara handlingar. Forskare använder ofta ett helhetsperspektiv som betyder att intervjupersonerna studeras ur ett naturligt fullständigt sammanhang (Larsson, 2005). Vid intervjuer kommer man vanligtvis väldigt nära de miljöer och människor som forskningen berör, vilket kan vara till fördel för forskaren. Det är ett mindre avstånd mellan att vara ute på fältet, att intervju eller att läsa texter och att analysera insamlat material. Som forskare varvas dessa aktiviteter och det finns en stor möjlighet till flexibilitet. Vid analys av kvalitativa data finns sällan färdiga analysmodeller, forskaren måste därför utveckla egna verktyg för analys (Ahrne & Svensson, 2011).

Bland de kvalitativa forskningsmetoderna finns tre huvudtyper; öppna intervjuer, direkta observationer och dokumentanalyser. Vår ursprungsidé vid genomförandet av studien var att ha ett ”inifrånperspektiv” genom att observera ett eller flera av Barnahus samråd. Då detta inte var möjligt att genomföra ur etisk synpunkt beslutade vi att istället göra öppna intervjuer med verksamma från de olika professionerna. Syftet var att få tillgång till de verksamma tankar och upplevelser kring det samspel som råder inom Barnahus. Med samspel menas det som fysiskt sker mellan två eller flera personer från de olika professionerna. Då ärenden som rör barn är etiskt känsliga har vi valt att belysa samverkan mellan personal istället för att ha personal-barnperspektiv (Hjortsjö, 2006).

I första hand funderade vi på att genomföra en fokusgruppsintervju med cirka 6-10 personer innehållande cirka 4 teman och eventuellt en skriftlig fråga på slutet. Efter diskussion kring vad som vore mest informationsrikt valde vi istället att genomföra öppna djupintervjuer med en representant från vardera professionen.

4.2 Urval av intervjupersoner

För att göra en intervjustudie krävs ett visst urval av intervjupersoner. Då uppsatsen behandlar ämnet samverkan var det viktigt för oss forskare att välja intervjupersoner som har god erfarenhet av samverkan. Vi valde att göra ett tvåstegsurval där vi först beslutade vilken verksamhet som för oss var relevant. Därefter kontaktades samordnarna på verksamheten och ett första studiebesök planerades in. Vid studiebesöket efterfrågade vi kontaktuppgifter till potentiella intervjupersoner. Samordnarna vid verksamheten utformade en kontaktlista på

cirka 15 personer verksamma inom Barnahus som de trodde kunde vara oss behjälpliga. Därefter mejlades alla personer på kontaktlistan och tillfrågades om medverkan i intervjuer. Vår önskan av deltagare innefattade endast att alla professioner representerades i intervjuerna, så vilka specifika personer som deltog var för oss inte lika viktigt. Vi beslutade därför att genomföra intervjuerna genom principen ”först till kvarn” utifrån varje profession, vilket medförde att alla som svarade på erbjudandet även blev intervjuade (Ahrne & Svensson, 2011).

Tanken med intervjuerna byggde på intervjupersonernas frivilliga engagemang i studien och för att underlätta för dem erbjöds att vi besökte deras arbetsplats för att underlätta. Vår idé till intervjuerna var att alla professioner skulle få komma till tals i frågan om samverkan i verksamheten, dock uppfylldes inte denna önskan helt då två viktiga professioner föll bort ur urvalsprocessen. Detta diskuteras vidare i kommande metoddiskussion.

4.3 Utformning av intervjuguide

I vårt första utkast var frågorna tematiserade i tre teman; samverkan, hinder och möjligheter samt tolkningsföreträde. Efter reflektion upptäckte vi att svaren på våra intervjufrågor kunde bli vaga och svåranalyserade. All den teori och ny kunskap som vi förvärvat skulle därmed gå förlorad och vara svåra att relatera till svaren på frågorna. Vid närmare eftertanke strukturerade vi om frågorna, intervjun blev halvstrukturerad med tio grundfrågor samt en del spontana följdfrågor som vi kom överens om att vi kunde föra in där de passade.

Det är viktigt att ställa öppna frågor så intervjupersonerna har möjlighet att berätta sådant som vi forskare inte redan vet. Att endast ställa en fråga åt gången, samt att frågorna är klart formulerade är också bra att tänka på. Frågorna bör helst vara neutralt formulerade, dock kan ledande frågor användas om forskaren är medveten om att de är ledande (Jensen, 1991).

För att formulera intervjufrågorna använde vi oss av uppsatsens frågeställningar och syfte då det är viktigt att vi forskare frågar om det vi vill ha svar på. Några förenklade versioner av frågeställningarna utgör nu vår intervjuguide. Se bilaga 1.

4.4 Genomförande

Slutligen resulterade empirin i fem olika intervjutillfällen med sju intervjupersoner. Vi valde en öppen intervjumetod för att göra intervjun mer levande och anpassad till intervjupersonen. Under intervjutillfällena tänkte vi först turas om att ansvara för frågeställandet vid vartannat tillfälle medan den andra hade en mer iakttagande roll. Dock beslutade vi att båda skulle vara aktiva under alla intervjuer genom att vi ställde varannan fråga till intervjupersonen därför att vi anser att det är lättare att lyssna och koncentrera sig då. Ett annat alternativ vi hade var att dela upp antalet intervjuer mellan oss och genomföra dem på egen hand, men kom överens att bästa resultat troligen skulle bli genom att vi båda var delaktiga i alla intervjuerna eftersom två ser och hör mer än en. Vi kände även att det var viktigt för oss båda att känna in stämningen i rummet, se reaktioner på intervjupersonerna samt miner och kroppspråk under intervjun. Den kvalitativa intervjun är så mycket mer än bara ord. Vi valde att utesluta antecknande under intervjuerna, istället spelade vi in ljudet på två olika ljudinspelare, efter

godkännande av intervjupersonerna, för att vara säkra på att ljudet kom med. I övrigt var vi med i nuet och ville koncentrera oss på det istället för att anteckna. Intervjuerna tog mellan 30-45 minuter att genomföra och har transkriberats av oss författare efteråt.

4.5 Bearbetning och analys av intervjuer

Vi valde att dela upp arbetet och transkribera var för sig. Beaktas bör att transkriberingen görs noggrant och detaljerat så alla nyanser av samtalet synliggörs. Även då intervjupersonen säger fel, ändrar sig eller bara uttalar en halv mening ska det finnas med på utskriften. Pauser, hummanden och talspråk skrivs ut av transkribent. Det är en fördel att själv transkribera sina intervjuer för att lära känna materialet tidigt i processen och kunna påbörja tolkningen av texten (Ahrne & Svensson, 2011). Efter transkriberingen lästes allt material av oss båda var för sig. När två forskare studerar samma underlag (forskartriangulering) är förutsättningen större att en ”sann” beskrivning framkommer, än om bara en forskare gjort detsamma. Att förutsättningslöst lita på trianguleringstanken kan dock utgöra en fara då den kvalitativa forskningsansatsen innebär att flera tolkningar är gångbara (Ahrne & Svensson, 2011). Vi som forskare är väl medvetna om detta och därför mer öppna för alternativa tolkningar.

Intervjupersonernas svar sammanställdes i kategorier per fråga eftersom vår ursprungsplan var att redovisa resultatet på detta sätt. Efterhand upptäcktes svårigheter med att analysera resultatet utifrån teorin varvid en tematisering gjordes istället. Den nya indelningen blev tre teman som bygger på studiens frågeställningar och därmed tydligare kan kopplas till studiens syfte samt teoretiska utgångspunkter. I analysen används vår fyrstegstabell för att fastställa vilken karaktär av samverkan som råder på Barnahus.

4.6 Förförståelse

Ursprungligen är denna förförståelse skriven var för sig, men är nu sammanfogad till en gemensam och sammanfattad dito. Erfarenheten kring vad ett Barnahus är eller kan tänkas vara skiljer sig ganska markant åt mellan oss författare. Maria har vid ett tidigare tillfälle gjort studiebesök på Barnahus i Uppsala och har därför en uppfattning om hur där ser ut och till viss del tillvägagångssätt vid ärenden. Josefin å andra sidan visste inte alls vad Barnahus var för slags verksamhet utan gissade på något slags barnhem av namnet att döma.

Beträffande samverkan tänker vi att det är något positivt men att det troligen finns vissa svårigheter kring att lyckas bra med det. Vi ser det också som ett fenomen starkt förknippat med socialt arbete och att vi som blivande socialarbetare förväntas vara något av ”spindeln i nätet” som samverkar med olika parter. Kring samverkan inom Barnahus tänker vi oss att alla professioner sitter med och deltar i fall kring barn som varit utsatta för våld och gemensamt kommer fram till vad som ska göras näst. Vidare tänker vi att samverkan i många fall är gynnsamt eftersom människor med olika kunskap och inriktningar arbetar mot samma mål.

Nu när vi skrivit ner vår förförståelse är det viktigt att vi lägger den åt sidan och inte låter den påverka oss i vårt arbete med studien. Vi är väl medvetna om att det är svårt, näst intill omöjligt, att vara helt objektiva och har inte för avsikt att vara det under vår studie. Vi tror att

det kan vara till nackdel för oss att vara helt objektiva då vi vill vara med att skapa den process som uppstår vid möten med intervjupersonerna. Vi vill dock inte påverka intervjupersonerna för mycket, men vi vill heller inte vara helt genomskinliga i mötet med dem. Detta kan inverka på studiens trovärdighet och tillförlitlighet.

4.7 Reliabilitet, validitet & generaliserbarhet

Grundläggande för en studie är att den är trovärdig för läsaren. Forskarna ska övertyga läsaren att resultaten är trovärdiga och att studien genomförts på det sätt som skildrats. Att studien är trovärdig innebär en hög validitet. För att få en hög validitet är vi noga med vilka frågor som ställs i intervjuerna, att vi frågar om det vi vill ha svar på. Med en väl genomarbetad intervjuguide kan intervjuerna styras att besvara studiens syfte, vilket också bidrar till högre validitet. Genom att göra urval bland intervjupersonerna kunde vi även hitta informanter inom rätt område med kunskap och erfarenhet om samverkan i Barnahus. Vi anser att detta bidragit till högre validitet i vår uppsats (Ahrne & Svensson, 2013).

För att öka tillförlitligheten, det vill säga reliabiliteten, är uppsatsen författad gemensamt av oss. Materialet är tolkat av två forskare och överensstämmer i stort med varandra. Reliabiliteten ökar vid överensstämmelse mellan två olika undersökare. Med tanke på att vi utförligt redogjort för studiens genomförande samt bifogat intervjuguiden finns förutsättningar för reproduktion av studien, vilket även det ger en högre reliabilitet. Uppmärksammas bör dock att den kvalitativa ansatsen i vår studie bygger på unika individers medverkan samt vår egen personliga förförståelse och referensram vilket gör att den inte fullt ut går att återskapa (Larsson, 2005).

Vi har inte som ambition att vårt material ska kunna leda till några generaliserbara slutsatser eftersom studiens syfte är att ge en bild av den samverkan som äger rum i verksamheten Barnahus, utifrån professionernas synvinkel och inte att beskriva samverkan i allmänhet. Kvalitativ forskning syftar i första hand inte till att vara generaliserbar, men trots detta är det relevant att i viss mån göra mer försiktiga bedömningar av möjligheten till överförbarhet till andra samverkansområden (Ahrne & Svensson, 2013).

4.8 Forskningsetik

På grund av forskningsetiska frågor blev vi begränsade i vår önskan om att studera och intervjua barn och beslutade därför att det är mer etiskt korrekt att vända oss till verksamma som arbetar med barn. Vi kommer heller inte att ha fokus på barns upplevelser av Barnahus och samverkan utan har valt att lägga fokus på de verksammas upplevelser istället. Att tänka utifrån forskningsetiken är viktigt för oss då vi inte vill utsätta redan utsatta människor för något som kan få negativa konsekvenser för dem. Forskningskravet innebär att samhällets medlemmar har en skyldighet att bedriva forskning som är nödvändig för samhällets och individernas utveckling. Det är också av vikt att forskningen håller hög kvalitet och har fokus på betydelsefulla frågor. Samtidigt har alla individer rätt till individskydds kravet, som i sin tur innebär att alla individers integritet bör lämnas opåverkad. Enskilda medborgare får inte

utsättas för fysisk eller psykisk skada eller bli kränkta och förolämpade (Vetenskapsrådet, 2002).

Etik är ett komplext och viktigt ämne när det gäller forskning. Det finns omfattande diskussioner om etik i Codex (<http://www.codex.vr.se/>) men vi anser att följande fyra aspekter är fullt tillräckliga för den forskning som vi genomfört. Dessa forskningsetiska principer är de vi har använt som riktlinjer i vår studie. Principerna har varit underlag i våra reflektioner och diskussioner kring förhållningssätt till intervjupersoner och det material de givit oss.

4.8.1 Informationskravet

Det är viktigt att forskaren informerar studiens deltagare om forskningsuppgiftens syfte och vilken uppgift de har i studien. Deltagarna ska bli informerade om att deras deltagande är frivilligt och att de kan avbryta sin medverkan när de vill. Övriga aspekter som kan komma att påverka deltagarnas villighet att delta ska meddelas (Vetenskapsrådet, 2002). Vi gav denna information till våra intervjupersoner dels via första mejlkontakten och dels muntligt vid intervjutillfället.

4.8.2 Samtyckeskravet

Deltagare i en undersökning har rätt att bestämma över sin egen delaktighet i studien, därför är det viktigt att inhämta samtycke från sina intervjupersoner. Det är också deltagarna själva som sätter villkoren för sin delaktighet. De kan avbryta deltagandet när de vill utan konsekvenser för dem. (Vetenskapsrådet, 2002). Enligt vår bedömning samtyckte intervjupersoner samtidigt som de tackade ja till att delta i intervjuerna. I efterhand kan reflekteras över att ett skriftligt samtycke borde inhämtats av oss, eftersom det är att föredra ur etisk aspekt.

4.8.3 Konfidentialitetskravet

Frågan om konfidentialitet har många likheter med frågan om offentlighet och sekretess. Kravet medför att alla som arbetar med en studie ska behandla känsliga personuppgifter så att ingen utomstående kan ta del av dem. Ingen enskild person eller forskare kan bestämma vad som menas med etiskt känsliga uppgifter, utan det skiljer sig mellan samhällen och tidsepoker. Grundläggande är att intervjupersonerna och deras närstående kan bli sårade eller kränkta av informationen om den hamnar i fel händer. Forskare bör vara uppmärksamma på att trots om intervjupersonerna avidentifieras i texten kan andra detaljer ändå röja deras identitet (Vetenskapsrådet, 2002). Vi är därför mycket noggranna med hur vi beskriver våra intervjupersoner i uppsatsen och väljer därför att inte namnge dem. I så stor utsträckning som möjligt har vi även valt att utelämna professionstillhörigheten eftersom det inte påverkar resultatet i sig.

4.8.4 Nyttjandekravet

Alla uppgifter som under studiens gång samlas in om enskilda personer bör endast användas till den aktuella forskningen. Man får som forskare heller inte sälja eller låna ut information till kommersiellt bruk eller icke-vetenskapliga ändamål. Ofta får man som forskare mycket personlig information från sina intervjupersoner. Denna information skulle kunna användas

till beslutsfattade åtgärder som direkt påverkar den enskilda individer, exempelvis tvångsvård eller dom. Detta är givetvis inte heller tillåtet enligt de forskningsetiska principerna (Vetenskapsrådet, 2002). På grund av detta bad vi intervjupersonerna om tillåtelse till att spela in intervjuerna och berättade att vi har för avsikt att förstöra allt material efter avslutade studier.

4.9 Kritisk metoddiskussion

Anledningen till att denna uppsats är skriven med en kvalitativ metod är att vi författare upplever vissa begränsningar med att kvantitativt undersöka samverkan. Det har att göra med att samverkan sker i socialt samspel med andra personer vilket en kvantitativ ansats har svårt att urskilja. Socialt samspel går inte att mäta med siffror och tabeller. Med hjälp av en kvalitativ ansats kan vi fånga in nyanser och sätta in normer och värderingar i ett sammanhang. Den kvalitativa metoden hjälper oss att förstå perspektiv och miljöer (Ahrne & Svensson, 2011).

Eftersom vi vill skriva om verksammas upplevelser av samverkan samt att vi gärna själva vill vara med att uppleva/se hur det är, kan det vara svårt att göra en kvantitativ studie som besvarar syftet. Därför gjordes en kvalitativ studie. Angående fokusgruppsintervju såg vi det som en fördel att det kunde bli intressanta diskussioner i gruppen, men samtidigt kunde vara en begränsning då alla kanske inte vågar säga det de vill om varandra och om samverkan. Vi befarade att syftet inte skulle bli uppfyllt och därför upplevdes enskilda intervjuer vara bättre, för att få en djupare bild av fenomenet samt besvara studiens syfte. Däremot kunde vi se en större tidsåtgång med enskilda intervjuer. Detta till trots föll det sig mest lämpat med enskilda öppna intervjuer. Angående valet av intervjupersoner föll två professioner bort. Dessa två är Socialtjänsten och Barn- och ungdomspsykiatrien, två viktiga parter inom Barnahus. Socialtjänstens bortfall beror på svårigheter med att komma i kontakt med någon ansvarig, samt att få någon frivillig att delta. Vad gäller BUP insåg vi i efterhand vikten av deras medverkan i studien, samt att de inte återfanns på kontaktlistan vi fått från samordnarna. Vår önskan hade givetvis varit att alla parter deltog.

Ett problem som uppstod vad gäller intervjufrågorna var att en viss fråga alltid missförstods av intervjupersonerna. Frågan gäller vad som gynnar respektive hindrar samverkan. Vårt syfte med frågan var att urskilja faktorer som bidrar gynnande respektive hindrande i den praktiska samverkan som sker. Tyvärr uppfattade många intervjupersoner frågan som vad som är positivt samt negativt med samverkan i sig. Efter genomlysning och transkribering kom vi överens om att skicka ut kompletterande frågor till samtliga intervjupersoner via mejl för att förtydliga. Därefter upplevdes tydligare svar på frågan och vi ser det som en ökad tillförlitlighet på svaren som inkom.

Vid genomförandet av intervjuerna kände vi oss flexibla då vi erbjöd oss att komma till intervjupersonernas enskilda arbetsplatser. Detta för att underlätta för dem, samt spara tid. Vi upplever att vår flexibilitet uppskattades av samtliga intervjupersoner och i och med detta skapade vi en inblick i professionernas skilda vardag. Vi besökte Gävle sjukhus, Åklagarmyndigheten i Gävle, Polishuset i Sandviken samt Barnahus egna lokaler. Det som

kunde förbättrats av oss när det gäller transkribering hade varit att transkribera alla intervjuer var för sig och sedan jämföra dessa. Det vi istället gjorde var att dela upp intervjuerna mellan oss, hälften var och transkribera dessa, sedan läsa alla var för sig och jämföra våra tankar och idéer.

5. Resultat och analys

I det här avsnittet kommer vi presentera och analysera resultatet från intervjuerna i tre olika teman. Temana grundar sig i våra tre frågeställningar och syftet. Vi har valt att döpa temana till *Tema 1 – Roller och uppgifter*, *Tema 2 – Samverkans karaktär* samt *Tema 3 - Möjligheter, hinder och utveckling*. I varje tema presenteras resultatet och analyseras med teori om samverkan.

5.1 Tema 1 – Roller och uppgifter

Här följer en sammanställning av alla intervjupersoners syn på sin egen roll samt de övrigas roller ur ett professionsperspektiv, det vill säga när man endast ser på personer ur deras yrkesroll. Åsikterna rör således ingen specifik person.

Vi börjar med redogörelsen för **åklagarens** roll. Resultatet visar att åklagaren är den som är förundersökningsledare och som fattar beslut i brottsutredningen, om det ska föras en rättsprocess eller inte. Åklagaren arbetar i nära samarbete med polisen och utreder tillsammans med dem om det har begåtts brott. Thylefors benämner rolldifferentiering som en viktig aspekt av gruppstrukturer. Åklagaren och polisen arbetar tätt ihop med brottsutredningen och ger sken av att rollerna liknar varandra samt även överlappar varandra i vissa sammanhang (Thylefors, 2013). Åklagaren sitter oftast med i medhörningsrummet under förhör, vilket hen enligt tidigare forskning inte gjorde förut (Gustafsson, 2011). Att åklagarna inte tidigare kunde delta vid samråd löstes med hjälp av ett rullande schema som innebär att åklagarna turas om att ha ”Barnhusvecka”. Åklagarens roll och arbetsuppgifter kan styrkas med följande citat:

”Alltså i den här typen av utredningar så är det alltid en åklagare som är förundersökningsledare, alltså det är åklagaren som bestämmer allt i hela utredningen. I vissa fall, till exempel stöld, det sköter ju polisen själva men i den här typen av ärenden och där målsägande är under arton då är det alltid en åklagare som är med och bestämmer. Så det är åklagaren som ska besluta helt enkelt vad som ska hända.”

”Det är ju rätt tunga ärenden och så, det är ganska bra att det är lite rullande och så för åklagare är olika också, det är rätt bra att det rullar.”

Polisen följer åklagarens direktiv, utreder om det har begåtts något brott och om det ska bli några konsekvenser av det. Polisen tar emot anmälan från socialtjänsten och skriver den, håller förhör med barn och övriga runt omkring. Även att beställa läkarundersökningar och ta in läkarjournaler hör till polisens roll, samt att tillsätta en särskild förmyndare. En del upplever att polisens roll är att ta familjen och hela världen på sina axlar, trots att deras fokus ska ligga på brottsutredningen. Resultatet visar att det råder samsyn mellan åklagare och polis då de använder liknande begrepp och har kunskap om varandras perspektiv. Det ses som en främjande faktor för samverkan (Danermark, 2000). Följande citat kommer från intervjupersoner och sammanfattar polisens arbete på ett bra sätt.

”Polis och åklagare är ju de som utreder om det begåtts nåt brott och i så fall vad det ska bli för konsekvenser av det om det ska... föras en rättsprocess vidare.”

”Först tar vi emot anmälan från socialtjänsten då och går hem och skriver den. Och sen utifrån det jobbar vi efter dom direktiv som åklagaren ger.”

”Alltså jag har ju inte så himla mycket kontakt med poliserna, tror att dom är förhållningsledare, var det förut i alla fall...”

”Och det är ju det många tror, att vi liksom tar hela familjen och världen på våra axlar, men vi måste ju tänka på att utreda brott. Sen känner ju jag att vi har ganska bra kontakt med socialtjänsten och bättre på vissa delar av länet än andra.”

Barnläkarens roll i samverkan är att göra en sådan bra undersökning som möjligt som kan bidra till rättsprocessen, att dokumentera eventuella skador. Att samarbeta med rättsläkare, gynekolog och lekterapeut är en stor del av barnläkarens roll. Intervjupersonerna uttrycker att läkarna upplevs professionella i sitt arbete samt att det finns en önskan om att de ska närvara vid samråd. Enligt läkaren själv är detta svårt att uppnå då det råder läkarbrist inom landstinget.

”Min roll är att göra en så bra undersökning som möjligt som eh... som kan bidra till rättsprocessen och även bidrar till att familjen får ett besked.”

”Barnläkaren är inte med på samråd än så länge i alla fall, men det kan ju vara en utvecklingsfråga.”

Lekterapeut anlitas före en läkarundersökning och har en förberedande roll. Att förbereda barnen på den kommande undersökningen genom lek och att med hjälp av dockor visa vad som skall hända vid undersökningen. Lekterapeuten innehar även rollen som pedagog och viktigt är att hon knyter kontakt med barnet samt inte ställer några frågor kring ärendet. En intervjuperson uttrycker *”Jag tycker att dom oftast är väldigt professionella”* om barnläkarens och lekterapeutens kunskaper. Det råder samsyn mellan barnläkare och lekterapeut och ses som en främjande faktor att professionerna delar kunskap (Danermark, 2000). Om lekterapeuten sägs:

”Min roll är en förberedande roll, jag förbereder inför det som ska undersökas, inte det som ska förhöras det har jag inget med att göra.”

Samordnarna på barnahus har lite olika roller då en är polisens representant och den andra är kommunens. De gemensamma uppgifterna de har är att vara värdinnor för Barnahus, sköta praktiska uppgifter och se till att besökare trivs. Att även se till att familjer inte krockar samt vid behov stänga av vissa utrymmen på Barnahus tas också om hand av samordnarna. De

håller ställningarna i verksamheten. Att samordna, förbereda och ta emot ärenden. En konsultativ roll då allmänheten kan ringa och få råd i enskilda fall. Rollerna skiljer sig på så vis att polisens representant kan delta vid samråd och medhörning. Uppgifterna då är att sköta teknisk utrustning samt vara rådgivande i vissa fall. Kommunens representant däremot arbetar mer med krisbemötande, oftast till barnets närstående. Samordnarna kan ses som länkar mellan olika myndigheter och verksamheter. Samordnarens enskilda uppgift överensstämmer med Nationalencyklopedins definition av att samordna: ”att samordna händelser eller arbetsinsatser som hänger ihop i fråga om tid eller plats blir utförda i rätt följd och på rätt sätt.” (www.ne.se). Att samordnare finns i en verksamhet tyder på att samverkan existerar (Axelsson, 2013). Några beskrivningar som intervjupersonerna gav är:

*”Samordning. *skratt* Nej, men förberedelse ta emot ärendena, och så där dom ringer hit i första hand från skola eller... det är ju en konsultativ bit också så att säga.”*

*”Servar! Ser till att ni har kaffe, att ni trivs här *skratt*. Vi är ju lite småvärdinnor också kan man säga.”*

”Det kan också vara så att det behövs läkarundersökning, då hjälper vi till och ser till att läkaren kommer på plats.”

”Och det är dom som ringer till mig och säger att ni har vi ett barn som kommer och vi vill ha en tid så det är dom jag har den mesta kontakten med, i första hand.”

”och vad vi gör här är ju att underlätta för att dom myndigheter som är inblandade, att deras arbete ska flyta på så bra som möjligt. För det underlättar för barnet också, det blir kortare tid...”

Socialtjänsthandläggarens roll är att utreda familjesituationen, se till att barnet kommer till barnahus, ansvara för hur barnet har det ur ett skydds- och trygghetsperspektiv samt uppföljning efter utredningen. Polisanmälan grundar sig på en anmälan som kommer från socialtjänsten. Intervjupersoner upplever också att det är en lättnad att veta att en instans tar vid när brottsutredningen läggs ned eller avslutas.

”Socialtjänsten är ju dom som ansvarar för hur barnet har det och också ansvarig för att följa upp efteråt.”

”Socialtjänsten måste ju utreda familjen eller barnet, personerna. Dom måste ju utreda precis som vi (polisen, författarnas anm.), men inte huruvida lika inriktat på om det har förekommit brott utan utifrån skyddet och tryggheten som barnet har rätt till, det är ju det dom utreder.”

”Men då känner ju vi att det är skönt att det finns en till instans som tar vid, socialtjänsten finns där också. För oss är det ett otroligt stöd för man känner ju med dessa barn naturligtvis.” är ett citat som tydligt beskriver vilken betydelse socialtjänsten har för övriga parter.

Socialtjänsten kan bedriva uppföljning med hjälp av BUP och barn- och familjehälsan. **Barn- och familjehälsans** roll blir att sitta med vid samråd samt ge råd kring barn med speciella behov utifrån sin expertis. Även familjearbete ingår. Detsamma gäller **Barn- och ungdomspsykiatrin** som kan rådfrågas vid behov. Båda instanserna kan vara behjälpliga vid uppföljningsarbete.

”Ja... BUP sitter ju med utifrån sin expertis om man till exempel pratar om ett barn som har särskilda behov på något vis så kan det ju vara väldigt bra för den som är utredare att... hur ska jag bemöta det här barnet?”

”Och så har vi ju Barn- och familjehälsan, och där är det ju mer med stöd.”

Några få övriga personer finns också med i periferin. *”Och sen är ju alltid en trygghetsperson med och det är ju ofta någon pedagog från skolvärlden”*. Det intervjupersonen menar är att när ett barn kommer till barnahus så följer ofta en vuxen med, exempelvis från skola/förskola.

5.1.2 Samråd

Intervjupersonerna beskriver att det är på samråden den största delen av samverkan sker. De beskriver att ett samråd i stora drag går till på följande sätt: på måndagar hålls samråd på Barnahus då personal från Åklagarmyndigheten med specifik kompetens, barnutredare från Polismyndigheten, handläggare från Socialtjänsten, representanter från Barn- och familjehälsan finns på plats. Dessutom finns polisens samordnare med vid samråden. Under samråden diskuteras specifika fall som föredras av den ansvarige socialtjänsthandläggaren. Fallet diskuteras och lämnas över som en anmälan till polisen. Åklagaren ger direktiv och tider för förhör och eventuell läkarundersökning planeras in. Även rent praktiskt hur barnet ska tas från skola/förskola till Barnahus planeras. Åklagare och polis fortsätter driva brottsutredning. Barn och ungdomspsykiatrin, barn- och familjehälsan samt socialtjänsten fortsätter arbeta med skydd, stöd och hjälp till både barnet och dess familj. Följande citat beskriver samråden:

”Samråden är himla bra tycker jag. Det liksom går undan. Direktiv direkt och sådär.”

”Så bestämmer vi ju en gång då att på onsdag då hör vi barnen så kommer socialtjänsten dit till barnahus, barnet kommer till barnahus och polis och åklagare. Och så hörs ju barnet på barnahus så får vi in alla uppgifter på en gång.”

”När samtliga aktörer träffas vid samråd på barnahus planeras ärendets gång, vilket är en stor tidsvinst.”

Vid ett samråd samlas alla professioner och bidrar med sin expertis. Syftet med samrådet är att samordna arbetsinsatserna för varje deltagande myndighet (Landberg, 2009) och att:

”Hela utredningsprocessen ska underlättas så mycket som det är möjligt helt enkelt.”

Samråden visar på det tvärprofessionella arbetet i flera nivåer. För att liknas vid *steg 2* i vår sammanställda tabell kan paralleller dras till Thylefors interprofessionella team på så vis att de har gemensamma ansträngningar för att nå resultat i utredningen. Deltagarna i samrådet behåller liksom i det interprofessionella teamet sina specialiserade roller men samspelar med andra under arbetets gång (Thylefors, 2013), vilket stämmer överens med Danermarks ambitionsnivå 2. Danermark menar där att man koordinerar sina insatser så att de adderas till varandra för bästa möjliga resultat (Danermark, 2000).

Samrådssituationen kan även kopplas samman med *steg 3* i vår tabell där Thylefors resonerar kring transprofessionellt team. I dessa team är rollerna fortfarande specialiserade men dock med större överlappning. Det ömsesidiga beroendet är starkt vilket resulterar i större krav på social kompetens (Thylefors, 2013). Tillsammans med Danermarks ambitionsnivå 3 innebär det att samrådet blir en ny arbetsform för det gemensamma arbetet (Danermark, 2000).

Det är endast de parter som deltar vid samråd som anser att det är där samverkan sker. Övriga parter har lättare att relatera till mer praktiska exempel som att först ta del av information kring ett fall, sedan bidra med sin del och därefter återkoppla till den som givit informationen. En intervjuperson lyfter även samverkansmöten som sker fyra gånger per år då alla träffas och går igenom nuläget. Ett utbyte av kunskap och information sker på dessa möten.

När intervjupersonerna fick svara på vad begreppet samverkan betyder för dem svarade de allra flesta intervjupersonerna att begreppet innebär att arbeta mot ett gemensamt mål. Återigen ser vi Thylefors aspekt av gruppstruktur om ömsesidigt beroende, där alla parter är beroende av varandra för att nå det gemensamma målet (Thylefors, 2013). En beskrivning vi fick var:

”Det är ingen prestige i att den gör mest eller bäst eller någonting, utan det kan vara den lilla biten som fattas i den stora bilden”.

Att göra saker tillsammans trots att professionerna i grunden har olika uppgifter är ett återkommande svar. En del intervjupersoner svarar att samverkan är en definition av samarbete.

5.2 Tema 2 – Samverkans karaktär

Många av intervjupersonerna uppger att målet för samverkan är barnets bästa, vilket kan förstås då frågan tolkas utifrån verksamheten. Det intervjupersonerna menar är att samverkan behövs för barnets bästa, medan syftet med frågan för oss forskare mer innebar hur det kommer sig att man samverkar, och vilka vinster som finns samt vad professionerna vill uppnå med samverkan:

”Att man har samma målbild, att dom parter i det man vill uppnå samverkar och arbetar tillsammans är samverkan för mig.”

Vid förtydligande av intervjufrågorna framkom att en viss tidsvinst, effektivitet, smidighet, att undvika dubbelarbete samt att arbetsinsatserna förbättras då man får relevant kunskap av de andra. Den slutsats vi kan dra är att en viss ekonomisk vinning även kommer ur detta, medvetet eller omedvetet.

”...det handlar ju om tidsbesparingar att vi gemensamt planerar för att få det så effektivt och smidigt som möjligt samt att barnet bara ska behöva berätta om vad den utsatts för en gång samt bara komma till ett ställe dit alla aktuella aktörer kommer.”

”Vi samverkar därför att det är nödvändigt när flera aktörer är inblandade i samma fall.”

Det första citatet visar på den ekonomiska aspekten som även återfinns i Socialstyrelsens tidigare forskning (2006b). De menar att samverkan kan frigöra nya resurser exempelvis genom tidiga insatser som beräknas bli mindre kostsamt (Socialstyrelsen, 2006b). Pevik Fasth nämner i sin rapport att samlokaliseringen ökar samsynen hos de inblandade parterna vilket också kan bidra till att arbetet blir så effektivt och smidigt som möjligt (Pevik Fasth, 2010).

Citatet därefter belyser återigen det beroende som finns mellan dessa professioner för att arbetet ska bli bra och målet ska nås. Thylefors menar att beroendet kan variera i grad, men i utredningens sammanhang är beroendet absolut nödvändigt (Thylefors, 2013).

Men viktigast är dock barnperspektivet och det blir bättre för barnet på många sätt. Det upplevs av intervjupersonerna en smidighet då barnet bara behöver komma till ett ställe som är barnanpassat. Någon sa:

”och vad vi gör här är att ju att underlätta för att de myndigheter som är inblandade, att deras arbete ska flyta på så bra som möjligt. För det underlättar för barnet också, det blir kortare tid...”

vilket kan kopplas ihop med vad en annan intervjuperson sa vid ett annat tillfälle:

”Det jag tycker är viktigast och även på socialtjänsten, är vad är bäst för barnet? Inte vad är bäst för de vuxna, utan för barnet och det tycker inte jag alltid att folk

tänker på. Ibland kanske det till och med är det som är bäst för de vuxna omkring liksom”.

Detta tyder på en motsättning till barnets bästa, då det är de vuxnas perspektiv som diskuteras i just dessa citat. Till viss del görs redan förhör på försök på andra ställen än Barnahus då behov finns.

En stor del av målet upplevs vara att byta kunskap med varandra och bidra med sina specifika kompetenser. Det kan även förbättra och påverka vad varje enskild person gör. Det framkommer också en trygghet i att ha flera personer omkring sig som jobbar mot samma mål. Än en gång framträder *steg 2* i vår tabell då intervjupersonerna beskriver den synergieffekt, som är utmärkande för det interprofessionella teamet, och ger arbetet ett bättre resultat än endast delarna tillsammans.

”Men det är ju också ett team-work mellan mig och henne då. Sen tror jag det viktigaste överlag är ju det att veta: vad är målet med det här? Och så måste man driva dit tillsammans liksom...”

Beträffande läkarprofessionens del inom barnahus uttrycks en önskan att denne bör delta vid de viktiga samråden för att ge sin kunskap inom området. I dagsläget deltar läkaren endast vid vissa samråd och kallas sedan in vid beslut om läkarundersökning. Detta är ett exempel på att graden av ambitionsnivå på samverkan sänks då läkaren enbart kallas in för att ge råd och stöd.

”Det har tagits upp på ledningsmöte att åtminstone att vi kan ha konsultativt om vi ser att det finns speciella behov att be dom kunna komma för vi har inte haft den möjligheten tidigare, dom har inte haft den tiden vad jag har förstått. Andra barnahus, Uppsala till exempel dom har ju det där sitter rättsläkare med. Så det tror jag vi får arbeta framåt med.”

Detta liknas vid *steg 1* i vår tabell över samverkansstegen. Danermark beskriver det som den lägsta nivån av fyra i samverkan. Fenomenet kan även kopplas till Thylefors diskussion om multiprofessionella team. Thylefors menar att då en part lämnar självständiga bidrag, har en klar rollspecialisering samt mottar och lämnar information till resten av teamet handlar det om multiprofessionellt team. Då en part gör sitt arbete utan inblandning av någon annan part underordnas samspelets betydelse, vilket i sin tur gör att teamet blir mindre personberoende och ger en låg grad av ambitionsnivå i samverkan (Danermark, 2009; Thylefors, 2013).

5.3 Tema 3 – Möjligheter, hinder och utveckling

5.3.1 Möjligheter

Angående möjligheter för samverkan uppskattas samråden då det sparar tid för alla parter, vilket framkommer både av våra intervjupersoner men också av Pevik Fasth tidigare studier. Där det sägs att samråden prioriteras och samverkan underlättas när man har en gemensam

lokal (Pevik Fasth, 2010). Att det finns bra personal på verksamheten samt att det är en bra miljö för både vuxna och barn är också saker som gynnar samverkan. Mottagandet för barnet gynnar samverkan då det finns gemensamma lokaler där alla kan vistas. Samlokaliseringen har stor betydelse då professionerna har närhet till varandra och befäster en tillhörighet. Närheten gör att det finns större möjligheter för samverkan (Hjortsjö, 2006). I resultatet från Barnahus förekommer samlokaliseringen under planering (samråd) och under utredningsprocessen då barnet är på barnahus för att förhöras och eventuellt läkarundersökas.

”Barnen har ett ställe och vi åker dit. Och så miljön där nere är mycket skönare än vi har här till exempel.”

”Det gynnar väl vissa barn framförallt. En bra miljö att komma till. Många gånger tycker dom att det är roligt att komma dit och vara där. Och dom... ja det finns mycket positivt. Men det är det jag tycker att man ska inte stirra sig blind och tro att vi löser allt med barnahus. För hur positivt är det för barnen från Hälsingland att sitta flera timmar i bil och åka till Gävle liksom. Både dit och hem. Då måste man kolla: vad är det värt? Och vad är bäst för barnet? Så att det... jag tycker det är lite roligt när man utvecklar saker och ting och inte bara går på och tror att det här är allt liksom. Bara vi får ett barnahus så har vi löst allting. Så funkar det inte liksom men i stort funkar ju mycket av verksamheten där, men det är ju du och jag som själva får komma på att det här är bäst för det här barnet. Det är ju ingen annan som kommer på dom möjligheterna som att vi åker kanske hem eller till någon skola och filmar barnet istället för att det är bättre för det barnet att vara i en miljö som dom känner igen.”

Att det finns tydliga riktlinjer och att det syns uttryckligen vem som gör vad är en annan gynnande faktor. Att alla parter är måna om barnet, har samma målbild och en vilja till att samverka. Danermark lyfter att det är främjande för samverkan att ha riktlinjer som alla parter förstår samt tydliga mål för samverkan (Danermark, 2000). Enligt Thylefors rolldifferentiering innebär det att det framgår klart och tydligt vem som gör vad, vilket i sin tur förstärker gruppstrukturen (Thylefors, 2013). Genom att ha regelbundna träffar då professionerna träffas och lär känna varandra, lär sig förstå varandras olika områden och kunskap ses även som gynnande:

”Ja det är ju det att alla bidrar med sina specifika kunskaper så att bilden blir mycket mer fullständigare än om bara en gör sitt så att säga. Å det är ju det att man tar och lär av varandra också, som gör att varje enskilds medverkans del blir bättre därför att man samverkar med andra, bidrar med andra kompetenser. Det kan ju förbättra och påverka vad man gör själv också.”

”Vi förbättrar vars och ens insats genom att få relevant kunskap från övriga och undviker dubbelarbete.”

För att arbeta interprofessionellt krävs för att nå önskade resultat gemensamma ansträngningar av de olika professionerna. Detta belyser vilken karaktär av samverkan som finns. I interprofessionella team finns en så kallad synergieffekt som speglar sig i de gynnsamma faktorerna i barnahus. Synergieffekten innebär att alla parter bidrar ger mer tillsammans än varje del för sig (Thylefors, 2013).

5.3.2 Hinder

Hinder för samverkan kan vara tidsbrist för viss personal, samt om barnet behöver färdas långa avstånd över länet så barnet inte är upplagt för undersökning eller förhör när denne är på plats. Denna fråga diskuteras även i både delrapport (2010) och slutrapport (2011) från FoU om Barnahus Gävleborg. Där nämns att framförallt polisen i de norra kommunerna i länet upplever det geografiska avståndet som ett problem då det innebär stor tidsspilla. Därutöver diskuteras också den påfrestning som barnen utsätts för vid resorna, samt trafiksäkerhetsrisker på den olycksdrabbade E4:an då man reser med barnen utan föräldrars vetskap (Pevik Fasth, 2010; Gustafsson, 2011). Samverkan kan hindras av att personal åker ut till orter och håller förhör på polisstationer. Det nämns som en gynnsam faktor för barnets bästa, men vi forskare anser att det inte fullt ut gynnar samverkan. Det blir ett dubbelarbete då åklagaren och övriga måste se på inspelningen av förhöret senare. Personkemi nämns som ett annat möjligt hinder för samverkan, samt förväntningar på en viss profession som dessa inte kan leva upp till. Om personal är nya för varandra kan det bli missförstånd på grund av att de inte känner varandra och inte vet varandras roller, vilket är en hindrande faktor för samverkan ur organisationsaspekten (Danermark, 2000).

”Nä det var det här jag sa när jag klampade in litegrann, jag var oförstående över att man inte kunde göra på ett visst vis. Det löste vi ju. Om man bara vågar prata med varandra, lyfta upp om det blir nåt, prata med varandra. Att man vågar säga någonting det tror jag är jätteviktigt.”

”Jag tänker fortfarande att man måste nog ha klart för sig... det här... gränssättning för vad som är... vad är din? Vet du det? Då har man ju en tydlig roll, en tydlig gräns, det här är mitt område och då får man ju igen. Det som kan bli fel är ju om jag tycker att jag borde få för jag är ju bäst på det här och jag... jo tala om för mig du och att man börjar tala om. Förstår man sin roll är det ju inte svårt liksom.

Har ni gått igenom det tillsammans?

Ja, med jämna mellanrum och om jag tycker att nåt känns fel är lite snett liksom måste jag ju ta upp det med Barnahus då.”

De två ovanstående citaten kan kopplas till Danermarks kategori *syntsätt* genom både hindrande och främjande faktorer. Hindrande på så vis att det uppstår konflikter på grund av någon part dominerar med sitt eget synsätt och främjande på så vis att frågan lyfts och parterna diskuterar varandras begrepp och kunskaper om perspektiv. I tidigare forskning resonerar Danermark även kring *demokratiska samtal*, vilket är när möjlighet ges att diskutera liknande frågor som citatet visar för att tydliggöra olika perspektiv, ge utrymme för

argumentering samt att visa varandra tolerans och respekt. Målet med demokratiska samtal är att alla parter ska vara överens om att olika perspektiv finns, men inte att alla behöver ha samma perspektiv. Genom att ha högt i tak vid dessa och liknande situationer undviks dominansförhållanden och tolkningsföreträde (Danermark, 2000).

Samverkan kan hindras av att aktörer som arbetar har olika lagstiftning som i sin tur kan ställa till problem. Om någon part inte vill eller kan delta eller inte är tillräckligt påläst så kan utredningen och samverkan i sin tur bli fördröjd (Landberg, 2009). Detta kan beskrivas genom dessa citat från intervjuerna:

”Det kan ju vara det socialtjänsten i vissa lägen kan ha svårt att förstå den lagstiftning som vi har att göra med, och även vi, polis och åklagare kan ibland ha svårt att förstå den lagstiftning som socialtjänsten har att följa.”

”Det som kan hindra samverkan kan vara om några aktörer inte kan medverka eller att vissa aktörer inte är pålästa och vet vad som förväntas av dom. Detta kan sänka utredningen och samverkan.”

Gemensamt för samtliga professioner gäller att samverkan ska ske mellan myndigheter enligt 6 § förvaltningslagen (1986:283). I varje professions egen lagstiftning finns också ett uttalat samverkanskrav (Socialstyrelsen 2006a; Socialstyrelsen 2006b). Detta lagstöd kan ses som ett hinder på så vis att bara för att det står i lagen så tvingas parterna till samverkan vilket inte ger bra resultat. Samma fenomen kan också ses som möjlighet då det utan lagstöd kanske aldrig skulle bli samverkan alls mellan myndigheterna.

5.3.3 Utveckling

Intervjupersonerna upplever genomgående en klar förbättring i samverkanssituationen inom Barnhus gentemot den samverkan som fanns innan Barnhus. Det har blivit tydligare och de verksamma vet varandras uppgifter på ett bättre sätt. Även tidseffektiviteten nämns som en förbättring då ärendena tog längre tid förut, innan det fanns barnhus. Det har även blivit mer smidigt för barnen då de kommer till ett och samma ställe där verksamma samlas. Från Landbergs bok hittades följande citat som belyser vikten av smidighet för barnet:

”Det krävs olika yrkesmän och yrkeskvinnor som var och en representerar sin pusselbit; poliser, läkare, socionomer, psykologer, jurister m.fl. Men barnet är inte en samling pusselbitar utan en helhet – enbart genom att lägga hela pusslet kan vi hitta rätt lösningar för det enskilda barnet. Det kräver samverkan och samordning.” (Landberg, 2009, sid 17).

Tidigare kunde det ta flera månader innan barnet förhördes vilket var ett problem då barn fort glömmer detaljer. Numera tar det en, max två, veckor innan förhören är gjorda. Vad gäller utveckling och förändring lyfter en del av intervjupersonerna frågan om uppföljning, vad som sker när barnet kommer hem efter ett förhör samt på längre sikt. I tidigare nämnda rapporter från FoU belyser man behovet av krishantering samt uppföljning. Enligt Pevik Fasth och

Gustafsson efterfrågas resurser för att utveckla användbara metoder till behandling, både psykosocialt och medicinskt, för både föräldrar och barn vid behov (Pevik Fasth, 2010; Gustafsson, 2011). Våra intervjupersoner säger följande:

”Man kan ju tänka sig att vissa familjer där det finns mycket problem, alltså det blir ingen lätt situation för barnet. Så där önskar man ju att det fanns ett uppföljningsinstrument som inte finns idag.”

”Ja stödbiten framförallt som kan utvecklas. När ett barn varit på förhör och sen ska konfronteras med föräldern, där och då ska det absolut vara med nån fysisk kan jag tycka, en stödsats. Inte bara per telefon som sker oftast nu och lika när det läggs ner ska det också ske fysiskt tycker jag.”

En yrkesgrupp anser att logistik och planering kring förhör bör tillhöra samordnarnas arbetsuppgifter i högre grad än i dagsläget. Någon nämner att riktlinjerna för arbetets gång och professionernas roller kan förtydligas ytterligare då nya personer ofta kommer och går.

”...man missförstå varandra och sånt kan ju hända hela tiden och sånt kan man ju förbättra... så om man förtydligar riktlinjerna och det kanske man kan göra ytterligare lite till...”

Ovanstående citat visar på Danermarks främjande faktorer om att skriva om reglerna (riktlinjerna) så att de underlättar för samverkan. Detta är alltså något som behövs göras ur utvecklingssyfte. Under intervjuerna har det framkommit att de flesta anser sig ha bättre uppfattning om de andra professionernas roll och arbetsuppgifter. En bra tanke kring utvecklingen visar detta citat:

”Ja, jag skulle nog säga att man hade lite hybris om man skulle säga att allt var färdigt. Det tycker vi ju inte. Det är klart det finns saker man kan göra bättre.”

En idé kring utveckling som kom fram är ”Barnens hus” där alla instanser samverkar och finns på plats i samma byggnad under heltid.

6. Diskussion

Studiens huvudsakliga syfte har varit att få en bild av den samverkan som finns i verksamheten Barnahus. Vi har skaffat oss information kring detta genom att vi varit på studiebesök i verksamheten samt intervjuat ett antal personer som arbetar där. Resultatet har analyserats genom två författares begreppsapparater som vi sammanställt i en fyrstegstabell.

Det interprofessionella teamet karaktäriseras av mycket fri vilja i arbetet med andra aktörer vilket blir framgångsrikt genom kontakter och kommunikationer mellan de verksamma. Detta är något vi sett en del av i verksamheten då många av våra intervjupersoner påtalar vikten av att ha barnets bästa i fokus, viljan till att arbetet ska bli bra och en romantisering av samverkan som arbetssätt. Vi upplever att de allra flesta är väldigt positivt inställda till arbetssättet, och vi tror att det även kan ge bra resultat i arbetet som utförs. Nivå 2 av samverkan är enligt Danermark att koordinera insatserna så att de läggs till varandra utan allt för tätt samspel. Detta ser vi i verksamhetens struktur där aktörernas insatser koordineras och läggs samman i en helhet, utredningen. Arbetet följer oftast en viss gång, som beskrivs i *tema 1* under professionernas roller. Alla utredningar följer turordningen där det finns en början och ett avslut. Sammanslaget utgör detta *steg 2* i vår fyrstegstabell.

Samrådet är en viktig del i samverkan och många intervjupersoner uttrycker att det är där samverkan sker rent konkret. Det kan vi författare förstå då alla deltagare samlas, diskuterar och planerar enskilda fall och dess utredning. Men vad händer då med parterna som inte deltar vid samrådet? Samverkar inte dessa? Jodå, men ambitionsnivån av samverkan sjunker, enligt Danermark. Den lägsta nivån av Danermarks ambitionsnivåer återspeglas av en yrkesgrupp som endast kallas in i arbetet för att ge råd och stöd i vissa fall. Detta känner vi igen i barnläkarens roll som beskrivs av alla parter som en rådgivande länk i utredningen. Övriga parter upplevs även sakna barnläkaren i samrådssituationen. I tidigare forskning kan vi läsa en FoU-rapport (2010:1) där vi vill kritisera samverkansavtalet på punkten "*Vidare kan man i avtalet läsa att läkare skall delta i barnhusets samråd i så stor utsträckning som den egna verksamheten medger.*" För oss är det ganska självklart att hen inte prioriterar att alltid delta vid samrådet då det under lång tid varit läkarbrist på hens ordinarie arbetsplats. Vi föreslår därför en ändring i samverkansavtalet för att förbättra förutsättningarna för läkarens delaktighet. Enligt Thylefors utgör de parter som inte deltar vid samråden ett multiprofessionellt team som består av olika aktörer med specialiserade kunskaper som arbetar oberoende av de andra. Den enda nödvändiga kontakt som krävs är då information överlämnas.

Samråd stämmer även in på vårt *steg 3* i fyrstegstabellen. Thylefors nämner transprofessionella team och Danermark ambitionsnivå tre. *Steg 3* innebär samverkan inom ett begränsat område. Det kan handla om specifika ärenden där parterna tillsammans skapar nya arbetsformer, vilket vi också kan se glimtar av i verksamheten. Exempelvis då två läkare med olika spetskompetens samarbetar vid undersökningen av barnet tänker vi att det rör sig om en ny arbetsform samt roller som överlappas. Även samrådet kan, jämfört med tidigare, ses som ett nytt sätt att arbeta. Samlokaliseringen bidrar till utveckling av arbetsformen eftersom det

blir smidigare arbete samt lättare att skapa relationer sinsemellan vilket är den sociala kompetens som Thylefors resonerar kring.

Steg 4 i vår tabell har ännu inte uppnåtts med Thylefors professionsupplösta team samt den högsta nivån av samverkan som Danermark nämner då två eller fler verksamheter slås samman i en ny enhet. Detta steg är inget vi sett i verksamheten under vår studie, dock en önskan om att nå dit i framtiden genom inrättande av ett ”Barnens hus” (se tema 3).

Att vi ser olika steg i verksamheten kan förklaras genom att olika arbetsmoment och olika professioners insatser sker på olika sätt och därför utmynnar i olika steg av samverkan. För oss känns det intressant att få ha tagit del av en sådan skiftande dynamik i en och samma verksamhet. Det upplevs levande och utvecklande då vi tror att arbetet blir mer givande för de deltagande parterna att själv kunna påverka sin situation i arbetsgruppen. Vi ser inte att arbetet har stannat av på någon låg ambitionsnivå, strävan efter utveckling finns.

Under studiens gång har vi upplevt att en avgränsning kring teorier om samverkan är svårt att göra då det finns näst intill oändligt med begrepp och definitioner som berör fenomenet. Vi tycker oss endast ha skrapat på ytan av den uppsjö av antaganden som finns och vi kallar oss inte experter inom området efter den här studiens gång. Svårigheten i att begränsa fakta handlar till stor del om att urvalet är stort och känns relevant för syftet. På grund av rådande tidsaspekt valde vi att fördjupa oss i Danermark och Thylefors som vi känner oss nöjda och tillfreds med. Hade mer tid funnits tillgänglig hade vi dock kunnat välja ytterligare någon forskare inom ämnet. Vår förståelse sa oss innan arbetet startade att det skulle finnas ganska lite skrivet och forskat om samverkansfenomenet, men där blev vi snabbt motbevisade. Dock letade vi länge efter en specifik *teori* som passade, men insåg att vi behövde utforma vår egen teoretiska referensram som bygger på olika författares perspektiv på samverkan. Enligt oss finns en känsla av ovisshet gällande om vi fått med det mest nödvändiga inom litteraturen, men det vi har fått med känns för oss fullt tillräckligt i denna omfattning.

Vad gäller tidigare forskning ser vi en utveckling på vissa punkter, men inte på andra. Det som utvecklats är bland annat att representant från BUP nu bytts ut mot Barn- och familjehälsan vid samråden. I senaste FoU-rapporten (2011:4) var BUP's medverkan vid samråd ett nytt fenomen. Detta tror vi beror på att det finns ett större behov av mer allmän rådgivning kring psykiatrin. Nästkommande upptäckt vi gjort är vi inte säkra på om det är en utveckling eller en tillbakagång, men hur som helst så är det en förändring. I tidigare forskning nämns resvägen för både barn och poliser som en svårighet. I första FoU-rapporten (2010:1) vet inte forskarna riktigt vad poliserna anser om problemet, men uppmanar till att fortsatt undersöka detta, vilket görs i FoU's slutrapport (2011:4). Där visar resultatet att poliserna i de norra kommunerna upplever det onödigt på grund av tidsspillan att åka till barnhuset som ligger i Gävle kommun. Det uttrycks också en oro över att transportera barnen långa sträckor. Barnen blir trötta av att resa långt och har svårt att genomföra en hel dag hos barnhus med förhör och eventuellt läkarundersökning. Det vi uppfattar under vår studie är dock att fenomenet har utvecklats vidare då vissa poliser väljer att vid enstaka tillfällen åka ut till barn och ungdomar och göra förhören hos dem istället. Förhören filmas då och visas för

resten av deltagarna i samrådet vid ett senare tillfälle. Detta nämns av några av våra intervjupersoner som en gynnande faktor för både barnets bästa och den egna poliskåren då det ibland råder personalbrist även där. Vi författare ser att problem kan uppstå eftersom barnahus-tanken bryts då målet med barnahus är att alla aktörer ska samlas på ett ställe runt barnet, samtidigt som vi kan förstå de positiva konsekvenserna av att bemöta barnet i en trygg hemmiljö. Vi upplever en ambivalens i frågan och råder professionerna att våga lyfta frågan, samt tillsammans diskutera för- och nackdelar kring utvecklingen.

En fråga som vi anser bör utvecklas vidare än frågan om uppföljning efter utredningens slut. Detta har vi sett som en återkommande önskan i tidigare rapporter, samt även från flera av våra intervjupersoner. Frågan handlar om krisstöd och krisbearbetning som ska gälla för både offer, gärningsman och familjen runt omkring. Barnahus bör kunna erbjuda detta i egen regi, vilket i synnerhet är samordnarnas främsta framtidsvision. En uppföljningsplan innehållande riktlinjer kring vem som följer barnet hem efter avslutad dag på Barnhuset samt ger information till föräldrar på plats i hemmet om vad som hänt under dagen och finns behjälplig vid eventuella frågor. Som det är nu får föräldrarna ofta telefonsamtal att ett förhör har genomförts med barnet men inget mer informativt. Barnet brukar återlämnas efter förhöret på skolan där föräldern senare hämtar. Ett visst stöd bör även erbjudas den vuxna som följer med barnet som trygghet. Hur ska denne bemöta en bekymrad förälder som hämtar barnet senare på dagen? Vi anser att det är jätteviktigt att utveckla denna del av en förövrigt genomtänkt verksamhet. Ett förslag vi diskuterat fram kan vara att organisera ett uppföljningsteam sammansatt av olika professioner som med hjälp av sin expertis tillhandahåller information till familj och närstående. Vi ser detta förslag som en ytterligare utveckling av samverkanaspekten, vilket genom nya arbetssätt och metoder kommer att höja nivån av samverkan.

En aspekt att lyfta upp som något positivt är åklagarnas nuvarande delaktighet i samråd och medhörning. Enligt tidigare forskning och våra intervjupersoner fanns förr svårigheter för åklagarna att delta, men nu har de infört rullande schema på Barnahus som innebär att det alltid finns en ansvarig för ärendena där. Vi ser en fördelaktig utveckling som andra Barnahus kan ta lärdom av. En ytterligare positiv följd av rullande schema innebär minskad påfrestning för enskilda personer eftersom barnärendena ofta är psykiskt krävande.

6.1 Förslag till fortsatt forskning

Vi har några förslag på fortsatta studier som berör ämnet samverkan. Dels att fortsätta utveckla krisstöd och krisbearbetning, dels ledarskapets påverkan till god samverkan. Med det första förslaget tänker vi en ytterligare studie som på ett djupare plan kan utreda möjligheterna till utveckling av uppföljningsarbetet inom Barnahus. Vad finns för möjligheter? Vad behövs av andra för att göra detta möjligt? Finns det någon befintlig funktion för detta som man kan ta hjälp av, kanske inom andra barnahusverksamheter? Finns behov och underlag som är tillräckliga för utvecklingen? Samt skissa på hur det eventuella uppföljningsteamet kan se ut och vad deras arbetsuppgifter bör vara.

Angående forskning kring ledarskapets påverkan på god samverkan önskar vi en fördjupning på hur ledning och styrning ser ut i organisationen. Vilka mål finns och hur ska dessa uppnås? Danermark diskuterar kring vikten av ledarskap och att ledningen är kompetent samt uppfattas som kunnig. Tyvärr togs inte detta upp i vår studie då vi inte förutsåg behovet grundat på vårt syfte. Detta var inte heller något som framkom i intervjusituationerna men vi tror att det kan vara en viktig del att se över. Även frågan om eventuellt tolkningsföreträde kan knytas samman med detta tema.

7. Referenser

7.1 Litteratur

- Ahrne, G. Svensson, P. (red) (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber
- Backman, J. (1998) *Rapporter och uppsatser*, Lund: Studentlitteratur
- Danermark, B (2009) *Samverkan – ett teoretiskt perspektiv* ingår i Landberg, Å. (red) (2009) *Boken om barnahus – samverkan med barnet i centrum*. Stockholm: Stockholm: Gothia Förlag
- Danermark, B. (2000) *Samverkan – himmel eller helvete?* Växjö: Gothia Förlag
- Gustafsson, K. (2011) *Utvärdering av Barnahus Gävleborg – slutrapport*. FoU 2011:4.
http://www.regiongavleborg.se/download/18.1185bb51130b376b6c980008964/FoU+Rapport_2011-4.pdf [2014-05-20] Region Gävleborg
- Hall, J. (1999) *Kompetens i organisationen*. Lund: Studentlitteratur
- Hjortsjö, M. (2006) *Med samarbete i sikte – om samordnade insatser och samlokaliserade familjecentraler*. Lunds Universitet Socialhögskolan
- Jensen Kjaer, M. (1991) *Kvalitativa metoder för samhälls- och beteendevetare*. Lund: Studentlitteratur
- Johansson, S. (2011) *Rätt, makt och institutionell förändring - En kritisk analys av myndigheters samverkan i barnahus*.
<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1856753&fileOid=1856760> [2014-05-20] Lunds universitet
- Landberg, Å. (red) (2009) *Boken om barnahus – samverkan med barnet i centrum*. Stockholm: Gothia
- Landberg, Å. Svedin, C.G. (2013) *Inuti ett Barnahus – en kvalitetsgranskning av 23 svenska verksamheter*. <https://www.raddabarnen.se/Documents/vad-vi-gor/sverige/vald-och-overgrepp/Inuti%20ett%20barnahus%202013.pdf> [2014-05-20] Stockholm: Rädda Barnen
- Larsson, S. (2005) *Kvalitativ metod – en introduktion* ingår i Larsson, S. Lilja, J. Mannheimer, K. (red) (2005) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Larsson, S. (2005) *Teori, metod och empiri* ingår i Larsson, S. Lilja, J. Mannheimer, K. (red) (2005) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Pevik Fasth, J. (2010) *Barnahus Gävleborg – en första delrapport*. FoU 2010:1
<http://www.regiongavleborg.se/download/18.2ac36b3713ef1aa32b880001845/FoU-rapport+2010-1+inkl+bilagor.pdf> [2014-05-20] Region Gävleborg
- Socialstyrelsen (2006a) *Barnahus – försöksverksamhet med samverkan under gemensamt tak vid misstanke om brott mot barn. Delrapport*. Artikelnr. 2006-131-18.
http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/9726/2006-131-18_200613118.pdf [2014-05-20]
- Socialstyrelsen. (2006) *Samverkan kring barn som far illa - Uppföljning av lagändring enligt proposition 2002/03:53, Stärkt skydd till barn i utsatta situationer*. Artikelnr. 2006-109-26.
http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/9477/2006-109-26_200610926.pdf [2014-05-20]
- Socialstyrelsen (2008) *Barnahus – försöksverksamhet med samverkan under gemensamt tak vid misstanke om brott mot barn. Slutrapport*. Artikelnr 2008-131-14.

http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8844/2008-131-14_200813114.pdf [2014-05-20]

Thylefors, I. (2007) *Arbetsgrupper – från gränslösa team till slutna rum*. Stockholm: Natur och kultur

Thylefors, I. (2013) *Babels torn - Om tvärprofessionellt teamsamarbete*. Stockholm: Natur och kultur

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer* <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [2014-05-20]

7.2 Internet

Nationalencyklopedin www.ne.se © Nationalencyklopedin 2014

Samordna http://www.ne.se/enkel/samordna?i_h_word=samordnare [2014-05-07]

Samverka http://www.ne.se.webproxy.student.hig.se:2048/sve/samverka?i_h_word=samverka [2014-05-13]

Bilaga 1.

Intervjuguide

Vad betyder begreppet samverkan för dig/er?

Vad är målet för samverkan?

Kan du/ni berätta hur samverkan går till mer konkret?

Vad är din/er roll i samverkan?

Vilka funktioner har de övriga?

På vilket sätt skiljer sig nuvarande samverkan från den som var innan Barnahus?

Vad gynnar respektive hindrar samverkan inom verksamheten Barnahus? Vilka faktorer är det som du/ni ser som bidrar till att samverkan blir bra/mindre bra?

Kan du/ni berätta om ett tillfälle där det gått jättebra för samverkan och varför det?

Kan du/ni berätta om där det blivit svårigheter för samverkan? Och vad var det som gjorde att det blev det?

Är det så att det ibland kommer upp saker som du/ni märker kan förändras och utvecklas? Har du något konkret som du känner skulle behöva utvecklas just nu?

Vi har inga fler frågor, men är det något mer du känner att vi behöver veta om samverkan?

Tack för oss!

Bilaga 2.

Karta över länet och kommunerna som har tillgång till Barnahus Gävleborg.

Källa: FoU 2011:4

Bilaga 3.

Karta över Barnahus organisation.

Källa: FoU 2010:1

